

РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНІВ АГРЕСІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

ПЕКАР Павло Васильович - кандидат юридичних наук, Національна академія Служби безпеки України

КЛИМЕНКО С.В. - кандидат юридичних наук, доцент, Національна академія Служби безпеки України

В статті досліджують основні етапи становлення та розвитку поняття злочинів агресії в міжнародному праві та аналізується перспективи притягнення до міжнародної кримінальної відповідальності осіб винних за їх вчинення.

Ключові слова: злочини агресії; міжнародна кримінальна відповідальність, Римський статут міжнародного кримінального суду.

Постановка проблеми

Першочерговим завданням Організації Об'єднаних Націй є підтримання міжнародного миру і безпеки, заради чого держави зобов'язалися вживати «ефективних заходів» для запобігання та усунення загрози миру і «придушення актів агресії» (ст. 1 Статуту ООН). З урахуванням характеру сучасних загроз миру та безпеці у світі потрібно активізувати пошук нових підходів, стратегії і тактики контролю за розв'язанням конфліктів, зокрема необхідні прогнозування потенційних причин їх виникнення, вивчення динаміки конфлікту від зародження до його ескалації, створення механізмів попередження та врегулювання конфліктних ситуацій, а також правових важелів протидії актам агресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми

Питання міжнародної протидії цьому явищу в різні часи були предметом наукового дослідження багатьох іноземних вче-

них з міжнародного права: Ю. Бабакова, М. Бассіоуні, А. Бахтигареєвої, Г. Борзенкова, Д. Виттона, Є. Гороховської, І. Делупіса, Ю. Динштейна, А. Кибальніка, В. Комісарова, А. Ларсона, І. Лукашук, О. Малахової, Д. Міятович, Ю. Решетова, С. Саяпина, Б. Ференца, Р. Харштейна та ін.

Аспекти кримінально-правової характеристики злочинів агресії досліджувалися в наукових роботах вітчизняних учених: О. Бантишева, О. Броневицької, В. Гринчака, О. Дудорова, А. Загика, В. Киричко, В. Кузнецов, С. Махончука, М. Мельника, А. Савченко, М. Хавронюка, О. Шамари, А. Штанько та ін.

Метою цієї статті є визначення основних етапів становлення та розвитку поняття злочинів агресії в міжнародному праві.

Виклад основного матеріалу дослідження

Вперше злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку були кодифіковані в окремий розділ на рівні Закону про кримінальну відповідальність в 2001 році, з прийняттям нового КК України. Раніше окремі склади таких злочинів здебільшого містилися в розділах про злочини проти держави і проти порядку несення військової служби. Визнання міжнародної безпеки в якості окремого об'єкту кримінально – правової охорони стало помітним показником все більшої інтегрованості України у світове співтовариство, а

також не зворотнім процесом імплементації положень міжнародного права в національне законодавство.

Вагому роль серед даної групи суспільно небезпечних діянь відграють злочини проти миру, основу яких складає змістовне поняття «агресії». Дане поняття є одним з найбільш складних з поміж тих, що розроблялися на рівні міжнародних правових актів.

Розуміння агресії як міжнародного злочину проти миру було і залишається неоднозначним. С. Саяпін навіть стверджує, що визначення злочинів агресії відноситься до числа найбільш складних питань сучасного міжнародного права [1, с. 294].

Багатотомова історія існування людства нараховує величезну кількість битв та воєн, які взяли на себе втрати мільярди людських життів. Важко уявити, якою б мала бути наша планета, якби вона була позбавлена руйнівних воєн. Незважаючи на те, що ніхто не знає, коли власне почалися війни між людьми, є докази того, що вони велися вже в самий ранній період їх історії; ці докази існують не тільки у вигляді зброї, призначеної для битв, і людських останків, що пошкоджені зброєю, що дозволяє зробити висновок про існування боротьби між організованими групами заради певних групових цілей.

Існує оцінка, зроблена за допомогою спеціально розроблених комп'ютеризованих програм, за допомогою якої вчені підраховали, що за останні п'ять тисяч років, народи нашої планети мали лише 292 мирних років життя. Для решти часу відбулося 14 513 великих і малих воєн, які мали своїм наслідком втрати 3,640,000,000 людських життів [2].

В той же час людство завжди намагалося обмежити війни. Історичні факти, свідчать про існування ще з стародавніх часів відповідних положень якими вводились обмеження щодо розв'язування війни [3].

Значний доробок в розвиток ідеї заборони військової агресії в різні часи внесли вчені та філософи, яких прийнято вважати засновниками сучасної системи міжнародного права. Іспанський вчений XVI століття Б. Айала, говорив, що війна може використовуватися тільки в порядку самозахисту або

як крайній засіб забезпечення права, «коли справедливість і розум не дали результату». А також, що «війни не можуть проводитись проти іновірців тільки тому, що вони є іновірцями, навіть за розпорядженням імператора або Папи» [4, с. 181].

Сучасник Б.Айали, професор університету міста Саламанка Ф. де Вітторія також писав, що війни можуть вестись тільки для виправлення не гідної справи. Більш того, «якщо підданий переконаний в несправедливості війни, то він може не брати участь в ній, незважаючи на наказ суверена» [5, с. 116].

На думку видатних зарубіжних вчених, «багато ідей Ф. Де Вітторія, що сформульовані в першій половині XVI століття, такі, як елементи визначення агресії, межі допустимої самооборони, відповідальність глав держав, необґрунтованість посилань на наказ згори для свого захисту, стали визнаними принципами міжнародного права чотири століття потому» [6].

При дослідженні історії міжнародного військово-кримінального права для зручності дослідження виділяють три умовних основних періоди:

1. Період Стародавнього світу і раннього Середньовіччя. У цей час відбувається первісна систематизація і доктринальна кодифікація положень *jus ad bellum* (права справедливої війни) і *jus in bello* (законів і звичаїв війни).

2. Період пізнього Середньовіччя та Нового часу. Початок кодифікації норм *jus contra bellum* (антивоєнного права, або права запобігання війни) і *jus post bellum* (права післявоєнного, або постконфліктного врегулювання). На даному етапі простежується тенденція до гуманізації засобів і методів ведення війни, а також доктринальна розробка основ міжнародного гуманітарного права.

3. Новітній час. Формування і розвиток так званого «Гаазького права» і «Женевського права». Кодифікація норм міжнародного права збройних конфліктів і відокремлення інституту відповідальності за застосування заборонених засобів і методів ведення війни [7, с. 97].

На всьому протязі історії існування цивілізації людство прагнуло до обмеження на-

сильства в період збройних зіткнень. Адже метою війни, як зазначала А. Бахтигареева, є насамперед економічна вигода від завоювань і зміцнення матеріального благополуччя завойовника. Це неможливо без захисту мирного населення і цивільних об'єктів. Тому поступово стали вироблятися норми, спрямовані на захист цивільних осіб і охорони об'єктів під час ведення бойових дій [8, С. 101-102].

Не можливо не відмітити, що паралельно з концепцією заборони розроблялася інша концепція розуміння війни, в тому числі і агресивної, яка визнавала дозволеність будь-якої війни в силу того, що війна є боротьбою між націями, отже, всі війни повинні розглядатися як законні.

До закінчення Першої світової війни звернення до війни незалежно від її цілей розглядалося як невід'ємне право кожної держави (*jus ad bellum*), як вищий прояв його суверенітету в міжнародних [9, с. 46].

Перша світова війна з «надзвичайною силою продемонструвала життєво важливе для всього людства значення заборони агресивних воєн». За словами багатьох авторів, в результаті змін, викликаних Першою світовою війною, значно поширилося переконання, що сама можливість війни повинна бути виключена, а концепції вчених, які в минулому не сприймалися, були згадані для мобілізації міжнародного права задля справи забезпечення миру [10, с. 182].

За підсумками першої світової війни була прийнята низка документів, в котрих юридично заборонялася агресивна війна або пропонувалась така заборона. Так, в «чотирнадцяти пунктах» президента США В. Вільсона, присвячених проекту майбутньої Ліги націй, говорилося: «Сторони, що домовляються, беззастережно приймають принцип, згідно з яким мир на планеті за своїм значенням вище, ніж будь-яке питання політичної юрисдикції та кордонів». Також в даному документі було передбачено застосування колективних санкцій до будь-якої держави, яка «...оголосить війну або почне військові дії, або зробить будь-який ворожий крок ... проти іншої держави до подання відповідної суперечки арбітрам» [11, с. 182].

У 1924 р. представниками 19 держав було підписано Женевський протокол про мирне вирішення міжнародних спорів, в яких закріплювалося визначення агресивної війни як міжнародного злочину. Даний протокол ніколи не був ратифікований, проте він був підписаний керівниками різних держав світу, і може розглядатися як переконливий доказ намірів заборонити агресивну війну в якості міжнародного злочину» [12, с. 367].

Першим правовим актом, який повністю заборонив війну як знаряддя національної політики, став Паризький пакт (Пакт Бріана-Келлога) 1928 р. [13, с. 286]. Це був перший багатосторонній договір про відмову від агресивної війни, учасниками якого стала переважна більшість держав [14, с. 336]. Згідно ст. 1 Пакту, сторони, що домовляються «засуджують звернення до війни з метою врегулювання міжнародних суперечок і відмовляються від такої ролі знаряддя національної політики у своїх взаємних відносинах» [15, с. 81]. До 1939 р., 63 з 67 держав світу ратифікували Пакт Бріана-Келлога, надаючи йому майже універсального характеру того часу.

На думку О.Кибальніка, до початку Другої світової війни в теорії міжнародного права та міжнародних документах чітко сформувалось розуміння злочинів агресивної війни, про те які ще не стали практикою міжнародних відносин [16, с. 183].

Однак переоцінити значення наведених документів неможливо – саме вони, базуючись на теоретичних доктринах «батьків – засновників» міжнародного права, створили правовий фундамент для юридичного визначення агресії як злочину проти миру в усьому світі, а також введення кримінальної відповідальності осіб, так чи інакше причетних до планування, розв'язування і ведення агресивних воєн [17, с. 21–22].

Жахіття другої світової війни призвело до перегляду існуючих міжнародних документів щодо заборони військової агресії.

Саме після Нюрнберзького та Токійського міжнародних воєнних трибуналів термін військової агресії отримав своє широке використання. Незважаючи на нетривале функціонування вказаних трибуналів, вони суттєво вплинули на подальший роз-

виток системи міжнародної кримінальної юстиції і міжнародного кримінального права загалом. Зокрема, Статути цих трибуналів закріпили спеціальні принципи міжнародного кримінального права, до яких варто віднести: невідворотність кримінального покарання за злочини проти міжнародного права; посадове становище особи не звільняє її від персональної відповідальності; якщо держава не встановлює покарання за дії, віднесені за міжнародним правом до категорії злочинів проти миру і людства, то це не є обставиною, яка звільняє винного від міжнародної кримінальної відповідальності; незастосування строків давності до воєнних злочинців [18].

При цьому злочинами проти миру були визнані планування, підготовка, розв'язання або ведення агресивної війни, а також участь в загальному плані або змові, спрямованою для реалізації кожного з вищевикладених дій. У цьому ж документі вперше було встановлено принцип індивідуальної кримінальної відповідальності за вчинення будь-якого акту агресивної війни.

Проте, в подальшому вже при розробці Статуту ООН, в нього не було включено визначення агресії, хоча відповідні пропозиції вносилися окремими делегаціями на конференції в Сан-Франциско. Статут ООН зобов'язує її членів вирішувати всі свої суперечки лише мирними засобами (п. 3 ст. 2), не допускаючи ніяких винятків з цього принципу, і утримуватися в своїх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, або тим чи іншим способом, несумісним з цілями ООН (п. 4 ст. 2). Застосування державою сили допускається лише в крайніх випадках: при здійсненні права на індивідуальну або колективну самооборону, якщо відбудеться збройний напад на члена ООН, і тільки до тих пір, поки Рада Безпеки не прийме заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру і безпеки (ст. 51), або при здійсненні по рішенням Ради Безпеки примусових заходів, спрямованих на запобігання та усунення загрози миру і придушення актів агресії (ст. ст. 39, 41-43, 48) [19, с. 48].

Як зазначає О. Малахова, така абстрактна заборона на агресію, що міститься в Статуті ООН як посягання на «територіальну недоторканність і політичну незалежність» держав призвів до того, що під визначення агресії як «будь-якого порушення миру» стали не підпадати прояви «непрямої агресії»: такі, наприклад, як зовнішнє втручання в збройні зіткнення внутрішнього характеру [20, с. 11].

В подальшому поняття агресії та злочинів, які її утворюють, було удосконалено в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 3314 (XXIX) «Визначення агресії» прийнятої 14 грудня 1974 р. Робота над даною резолюцією тривала понад сім років, починаючи з грудня 1967 р., коли Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію 2330 (XXII), котрою було створено Спеціальний комітет з питань визначення агресії. Даний орган складався з 35 країн-членів.

В даному визначенні вперше було дано перелік діянь, що вважаються проявами агресивної війни, а агресія визнана злочином проти миру, що тягне за собою міжнародну відповідальність. В силу цього визначення діянь, що становлять агресію, могло бути покладено в основу індивідуальної кримінальної відповідальності фізичних осіб за вчинення актів агресії.

Не зважаючи на те, що в даному документі наводилось доволі повне визначення агресії, формулювання надані Асамблеєю зазнали критики з боку багатьох коментаторів. Зокрема, зазначалося, що визначення агресії не охоплювало дії міжнародних організацій. Два ключових військових союзи на той момент НАТО і Варшавський договір, були недержавними учасниками та, таким чином, виходили за межі визначення [21].

Ще однією особливістю даного документу було те, що його визначення не було обов'язковим для РБ ООН. Статут ООН наділяє Генеральну Асамблею, правом давати рекомендації РБ ООН, але Асамблея не може диктувати Раді. У резолюції, що супроводжує визначення зазначено, що резолюція призначена для забезпечення допомоги керівництву РБ ООН у визначенні, відповідно до Статуту, акту агресії» [22]. РБ ООН може застосовувати або ігнорувати

це керівництво, як вважає за потрібне. Ряд юристів стверджує, що визначення агресії не зробило «ніякого видимого впливу» на обговореннях в РБ ООН [23].

Ще однією спробою дати визначення акту агресії було здійснено в розробленому в 1996 році Комісією з міжнародного права ООН Проекті кодексу злочинів проти миру та безпеки людства. Ще в 1947 році ГА ООН, визнавши формулювання Нюрнберзьких принципів питанням «першочергової важливості», доручила завдання розробки Кодексу Комітету з кодифікації міжнародного права. В результаті кропіткої роботи, що тривала понад 50 років, проміжної розробки декількох варіантів (адже документ мав пройти погодження національних урядів), затверджений врешті Проект Кодексу кваліфікує дії, спрямовані проти миру і безпеки людства, в якості міжнародних злочинів, що тягнуть за собою індивідуальну відповідальність, незалежно від їх передбаченості в національному законодавстві.

Даним документом визнається актом агресії застосування владою будь –якої держави збройної сили проти іншої держави з якої б то не було метою, крім національної або колективної самооборони або виконання рішення або рекомендації компетентного органу ООН; погрози влади будь –якої держави вдатися до акту агресії проти іншої держави; підготовка владою будь –якої держави застосування збройної сили проти іншої держави; організація владою будь –якої держави або заохочення ними організації збройних банд в межах її території або будь –якої іншої території для вторгнення на територію іншої держави, або допущення організації таких зграй на його власній території, або допущення використання такими збройними бандами його території як операційної бази або відправного пункту для вторгнення на територію іншої держави, так само як і пряма участь в такому вторгненні або підтримка такого; ведення або заохочення владою будь –якої держави діяльності, розрахованої на збудження міжусобиць в іншій державі, або допущення владою будь –якої держави; анексія владою будь –якої державної території, що належить іншій

державі, за допомогою дій, що суперечать міжнародному праву.

Римський статут МКС 1998 р., підтвердивши принцип індивідуальної відповідальності за вчинення злочинів проти миру та людяності, надав йому юрисдикцію щодо злочинів агресії, за умови, що вона буде здійснюватися «як тільки буде прийнято ... положення, що містить визначення цього злочину і викладає умови, в яких Суд здійснює юрисдикцію щодо нього» (п. 2 ст. 5 Римського статуту) [24, с. 277].

З моменту заснування МКС була сформована спеціальна робоча група Асамблеї держав-учасників Римського статуту з питання визначення злочинів агресії з завданням їх вироблення та узгодження з іншими країнами.

При підготовці до створення Суду, злочини агресії спочатку були внесені до списку переслідуваних діянь і розташовувались в ст. 5 Статуту, що визначала злочини, які підпадають під юрисдикцію Суду. Але згодом при виробленні остаточного тексту Статуту на конференції в Римі в 1998 р -держави учасники не змогли досягти домовленості про конкретне формулювання, що визначає склад цього міжнародного злочину.

За оцінкою дослідників даної проблеми, основні розбіжності при виробленні формулювання агресії можна звести до наступних: 1) чи можна розширити перелік актів, що вважаються агресією, в порівнянні з вже існуючим; 2) чи може Суд вважати діяння агресією, у випадку якщо РБ ООН не визначила його як таке [25].

До 2010 р. розбіжності були подолані 31 травня –11 червня 2010 р. на конференції держав –учасників щодо перегляду положень Статуту Суду в Кампалі (Уганда). Держави –учасники Суду прийняли в ст. 8-біс, 15-біс і 15-тер доповнення в текст Статуту Суду, що стосувалися уніфікації матеріально-правового визначення злочинів агресії для цілей Статуту, а також підстави і порядок залучення Судом до кримінальної відповідальності осіб, обвинувачених у вчиненні агресії [26, с. 114].

У перший пункт включена основна дефініція злочину, згідно з якою для цілей Римського статуту злочин агресії означає

«планування, підготовку, ініціювання або здійснення особою, яка в змозі фактично здійснювати керівництво або контроль за політичними або військовими діями держави, акту агресії, який в силу свого характеру, серйозності і масштабів є грубим порушенням Статуту ООН».

У другому пункті розкрито зміст поняття «акт агресії», яке означає застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави або будь-яким іншим чином, несумісним із Статутом ООН [27, с. 185].

Держави –учасники МКС в даному питанні пішли за прикладом Нюрнберзького трибуналу і обмежили коло осіб, що несуть кримінальну відповідальність за агресію лише вищими державними і військовими керівниками і звільнили від неї нижчестоящих виконавців, генералів, офіцерів і рядових, безпосередньо здійснюють дії, що кваліфікуються як агресія. Цим агресія відрізняється від інших видів міжнародних злочинів, наприклад, від геноциду, до відповідальності за який залучаються всі, хто брав участь в його скоєнні, –і керівники, –і виконавці [28, с. 112].

При прийнятті даної резолюції, що вносить зміни в Римський статут, головною проблемою було визначення порядку здійснення МКС юрисдикції щодо злочину агресії. Основною політико –правовою перешкодою на шляху встановлення «юрисдикційного фільтра» було питання про роль РБ ООН і її взаємини з МКС.

Одні країни виступали за повну незалежність Міжнародного кримінального суду щодо визначення злочинів агресії та умов для здійснення юрисдикції щодо нього. Інші ж вважали, що відповідно до Статуту ООН та з урахуванням мандата, яким наділена РБ ООН, тільки вона має право визначати факт здійснення акту агресії. Крім того, деякі країни вважали, що таким повноваженням може бути наділений не тільки РБ ООН. Розглядалися пропозиції про надання такої функції ГА ООН або Міжнародному Суду ООН, за умови що РБ ООН протягом певного часу не вжила заходів щодо визначення агресії. Юрисдикція Суду

щодо злочину агресії має суттєві відмінності від його юрисдикції стосовно інших злочинів, передбачених Римським статутом. На відміну від інших злочинів, віднесених до відання Суду, згідно зі ст. 15 bis та 15 ter встановлюється особлива процедура, за якою Прокурор МКС може розпочати розслідування стосовно існування злочину агресії. Особливість полягає у такому: якщо справа була передана Прокурору МКС РБ ООН, то він починає розслідування та здійснює свої функції так само, як і у випадках виникнення інших злочинів у віданні МКС. Проте на відміну від такої ситуації, для того щоб розпочати розслідування *pro reo motu* або розслідування на основі передачі справи до Суду самою державою, Прокурор повинен впевнитись в існуванні необхідних умов, а саме: він повинен переконатись, чи було винесено рішення РБ ООН щодо існування акта агресії (згідно з положеннями ст. 39 Статуту ООН) і якщо ні, то дочекатись сплину періоду у шість місяців [8]. Також Прокурору необхідно перевірити, чи питання існування акту агресії стосується держав –учасниць Римського статуту, які не робили застереження щодо невизнання юрисдикції Суду відносно злочину агресії. І також впевнитись, що Палата попереднього розгляду Суду санкціонувала початок такого розслідування. З вищезазначеного можна виділити ще одну особливість: держави мають право зробити застереження та не визнати юрисдикцію МКС стосовно злочину агресії. Також дуже важливим моментом є особливість набуття сили цими поправками до Римського статуту. Поправки були прийняті згідно з положеннями п. 2 ст. 5 Римського статуту, а набудуть вони чинності згідно з положеннями п. 5 ст. 121 (тобто для тих держав, які приєдналися –через рік після здачі ратифікаційних грамот). Проте в текстах ст. 15 bis та 15 ter міститься положення, згідно з яким Суд зможе здійснювати юрисдикцію над злочиним агресії тільки якщо 30 держав-членів приєднуються до них та 1 січня 2017 р. дві треті держав-членів приймуть рішення «запустити» діяльність Суду по здійсненню юрисдикції над злочиним агресії.

Висновки

Таким чином, можна побачити, що хоча на перший погляд довгий процес формулювання та прийняття уніфікованого визначення злочину агресії на міжнародному рівні увінчався успіхом, детальний його розгляд дозволяє осягнути глибоку незавершеність цього процесу. Особливості злочину агресії, передбачені проектом правок до Римського статуту, а також сам механізм прийняття поправок ілюструють реальну відсутність механізму притягнення індивідів до міжнародної відповідальності за його скоєння, а також доволі невтішну перспективу позитивних змін у найближчому майбутньому [29].

Література

1. Саяпин С.В. Развитие определения преступления агрессии в международном и национальном уголовном праве / С.В. Саяпин // Альманах международного права. -2014. -Вып. 2. -С. 294-316.
2. Bobbakov Y. War Propoganda: A Serious Crime Against Humanity / Yuri Bobbakov // Law and Contemporary Problems. -1966.- Vol. 31 (№3).- P. 473-478.
3. Война и право после 1945 г. / Джеффри Бест ; пер. с англ. ИРИСЭН, М. Юмашева под ред. Ю. Юмашева и Ю. Кузнецова. — Москва: ИРИСЭН, Мысль, 2010. 676 с. (Серия: «Международные отношения») ISBN 978-5-91066-037-7 (ИРИСЭН).
4. Кибальник А. Г. Развитие определения агрессии в международном праве / А. Г. Кибальник // Библиотека криминалиста. – 2011. – № 1. – С. 181-188.
5. Нюрнбергский процесс: право против войны и фашизма / под ред. И.А. Ледях, И.И. Лукашука. М., 1995.
6. Ferenz V. Enforcing International Law – A Way to World Peace. Vol. 1. – London-New York, 1983. – P. 8.
7. Елисеев Р.А. История становления и развития международного уголовного права // Вестник РУДН, серия Юридические науки, 2009, № 3.- С. 89-104.
8. Бахтигареева А.Р. История возникновения и развития международного уголовного права // Московский журнал международного права. — 1995. — № 2.
9. Гороховская Е.В. Агрессия как международное преступление: генезис развития понятия / Е. В. Гороховская // Альманах международного права. – 2009. – Вип. 1. – С. 45-52.
10. Кибальник А. Г. Развитие определения агрессии в международном праве / А. Г. Кибальник // Библиотека криминалиста. – 2011. – № 1. – С. 181-188.
11. Кибальник А. Г. Развитие определения агрессии в международном праве / А. Г. Кибальник // Библиотека криминалиста. – 2011. – № 1. – С. 181-188.
12. Нюрнбергский процесс над главными немецкими военными преступниками: сб. материалов. В 7 т. Т. 7. М., 1961.
13. Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть: [учебник] / Игорь Иванович Лукашук. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 544 с.
14. Полторак А. И. Вооруженные конфликты и международное право / Полторак А. И., Савинский Л. И. – М.: Наука, 1976. – 415 с.
15. Решетов Ю. А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности / Ю. А. Решетов. – М.: Международные отношения, 1983. – 224 с.
16. Кибальник А. Г. Развитие определения агрессии в международном праве / А. Г. Кибальник // Библиотека криминалиста. – 2011. – № 1. – С. 181-188.
17. Малахова О.В. Агрессия как преступление по национальному и международному уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук. Ставрополь, 2003. 167 с.
18. Репецкий В. М. Міжнародне публічне право [Електронний ресурс] / В. М. Репецкий – Режим доступу : http://http://pidruchniki.com/1584072046657/pravo/mizhnarodne_publichne_pravo
19. Гороховская Е.В. Агрессия как международное преступление: генезис развития понятия / Е. В. Гороховская // Альманах международного права. – 2009. – Вип. 1. – С. 45-52.
20. Малахова О В. Агрессия как преступление по международному и национальному уголовному праву : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 : Ставрополь, 2003.- 25 с.

21. Delupis I. The Law of War / Ingrid Deter Delupis // Cambridge University Press.- 2000.- P. 69-70.

22. Dinstein Y. War, Aggression and Self-Defence / Yoram Dinstein // Cambridge University Press.- 2003.- p. 118.

23. Bassiouni M.C., Ferencz B.B. The Crime against Peace / International Criminal Law, I, 313, 334 (M.C. Bassiouni ed., 2nd ed., 1999).

24. Волеводз А. Г., Волеводз В. А. Современная система международной уголовной юстиции : Хрестоматия /А. Г. Волеводз, В. А. Волеводз. -М. : Юрлитинформ, 2009. -536 с.-Библиогр. в подстроч. ссылках.

25. Hartstein R. Materielles Völkerstrafrecht // Völkerstrafrecht. Osnabrück, 2007. S. 120.

26. Марусин И. С. Определение агрессии в Статуте Международного уголовного суда и Уставе Нюрнбергского трибунала / И. С. Марусин // Правоведение.- 2013.- № 4 (309).- С. 112-120.

27. Кибальник А. Г. Развитие определения агрессии в международном праве / А. Г. Кибальник // Библиотека криминалиста. – 2011. – № 1. – С. 181-188.

28. Марусин И. С. Определение агрессии в Статуте Международного уголовного суда и Уставе Нюрнбергского трибунала / И. С. Марусин // Правоведение.- 2013.- № 4 (309).- С. 112-120.

29. Васюренко А. О. Аналіз існуючих визначень злочину агресії та його складу у законодавстві різних держав світу [Електронний ресурс].- Правовий вісник Української академії банківської справи. Науково-практичний журнал.- № 2 (5).- 2011.- Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/P_Visnik/Numbers/2_5_2011/05_06_03.pdf

SUMMARY

The article investigates the main stages of the formation and development of the concept of aggression crimes in international law and analyzes the prospects of bringing to the international criminal responsibility those responsible for their commission.

The primary task of the United Nations is to maintain international peace and security, for which the states committed themselves to take “effective measures” to prevent and eliminate the threat to peace and “suppress acts of aggression” (Article 1 of the UN Charter). Given the nature of contemporary threats to peace and security in the world, it is necessary to intensify the search for new approaches, strategies and tactics for controlling the resolution of conflicts, in particular the necessary forecasting of the potential causes of their occurrence, the study of the dynamics of the conflict from birth to its escalation, the creation of mechanisms for conflict prevention and resolution, as well as legal instruments for counteracting acts of aggression. For the first time, crimes against peace, security of mankind and international law and order were codified in a separate section at the level of the Law on Criminal Liability in 2001, with the adoption of the new Criminal Code of Ukraine. Earlier, separate components of such crimes were mostly contained in sections on crimes against the state and against the order of military service. Recognition of international security as a separate object of criminal law protection has become a visible indicator of Ukraine’s increasing integration into the world community, as well as a non-reciprocal process of implementation of international law in national legislation.

A significant role among this group of socially dangerous acts is crimes against peace, the basis of which is the meaningful concept of “aggression”. This concept is one of the most complex of those developed at the level of international legal acts.

Key words: aggression crimes; International Criminal Liability, Rome Statute of the International Criminal Court.